

Warszawa, dnia 22 marca 1999 r.

Opinia prawna
na temat: pytania prawnego skierowanego przez Sąd Rejonowy w Mielcu do Trybunału
Konstytucyjnego w sprawie P. 10/98

Postanowieniem z dnia 18 listopada 1998 r. Sąd Rejonowy w Mielcu na podstawie art. 193 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej oraz art. 3 ustawy z dnia 1 sierpnia 1997 r. o Trybunale Konstytucyjnym (Dz. U. Nr 102, poz. 643) zwrócił się do Trybunału Konstytucyjnego z pytaniem prawnym dotyczącym zgodności przepisu art. 47 ust. 2 pkt 1 ustawy z dnia 28 września 1991 r. o lasach (Dz. U. Nr 101, poz. 444, z późniejszymi zmianami) z art. 471 kodeksu postępowania karnego oraz z pytaniem czy przepisy z pierwszej z przytoczonych ustaw nie pozostają w sprzeczności z art. 2 Konstytucji RP, jak również rozstrzygnięcie kwestii czy organy nie wymienione w rozporządzeniu Ministra Sprawiedliwości z dnia 31 sierpnia 1998 r. w sprawie określenia organów uprawnionych obok Policji do prowadzenia dochodzeń oraz organów uprawnionych do wnoszenia i popierania oskarżenia przed sądem pierwszej instancji w sprawach podlegających rozpoznaniu w postępowaniu uproszczonym, jak również zakres spraw zleconych tym organom (Dz. U. Nr 114, poz. 740) do wnoszenia i popierania oskarżenia przed sądem I instancji w sprawach podlegających rozpoznaniu w postępowaniu uproszczonym mogą korzystać z tego prawa na mocy innych niż kodeks postępowania karnego równorzędnych aktów normatywnych.

Od rozstrzygnięcia TK powyższych kwestii Sąd Rejonowy w Mielcu uzależnił rozstrzygnięcie w kwestii umorzenia postępowania na podstawie art. 17 § 1 pkt 9 Kpk.

W uzasadnieniu postanowienia o skierowaniu niniejszego pytania do TK Sąd Rejonowy w Mielcu podniósł następujące kwestie:

- 1) Czyn, będący przedmiotem postępowania karnego prowadzonego przez Sąd Rejonowy w Mielcu dotyczy zaboru drzewa sosnowego na szkodę Nadleśnictwa Mielec, czyli o przestępstwo z art. 278 § 3 w zw. z art. 290 § 1 kk.,
- 2) postępowanie w przedmiocie tego rodzaju czynów toczy się na podstawie postępowania uproszczonego (art. 469 § 1 kpk),
- 3) w niniejszej sprawie akt oskarżenia został wniesiony i jest popierany przez Nadleśnictwo Mielec. W związku z podmiotem występującym w charakterze oskarżyciela na podstawie obowiązujących przepisów Sąd Rejonowy nabrał wątpliwości co do uprawnień tegoż podmiotu do występowania w postępowaniu karnym w charakterze oskarżyciela.

W przypadku uznania wątpliwości Sądu za zasadne koniecznym stałoby się umorzenie postępowania karnego w związku z brakiem skargi uprawnionego oskarżyciela.

Sąd Rejonowy w Mielcu podniósł w uzasadnieniu postanowienia, iż kodeks postępowania karnego wymienia podmioty uprawnione do prowadzenia dochodzenia w postępowaniu karnym, jak również podmioty uprawnione do wnoszenia i popierania przed sądem aktu oskarżenia. Ponadto czynności w tym zakresie mogą w ocenie Sądu realizować również podmioty wymienione w rozporządzeniu Ministra Sprawiedliwości z dnia 31 sierpnia 1998 r. w sprawie określenia organów uprawnionych obok Policji do prowadzenia dochodzeń oraz organów uprawnionych do wnoszenia i popierania oskarżenia przed sądem pierwszej instancji w sprawach podlegających rozpoznaniu w postępowaniu uproszczonym, jak również zakres spraw zleconych tym organom.

Zarówno w kpk, jak również w powołanym rozporządzeniu brak jest stosownego upoważnienia do występowania w procesie dla służb leśnych. Jednocześnie Sąd Rejonowy stwierdza, że upoważnienie takie występuje dla tych organów w ustawie o lasach. W konsekwencji doprowadza to Sąd do wniosku, iż istnieje sprzeczność między wymienionym przepisem art. 47 ust. 2 pkt 7 ustawy o lasach a art. 471 kpk, zawierającym upoważnienie dla Ministra Sprawiedliwości do określenia podmiotów uprawnionych do prowadzenia dochodzenia oraz wnoszenia i popierania oskarżenia przed sądem I instancji w postępowaniu uproszczonym, co w konsekwencji doprowadza do naruszenia zasady demokratycznego państwa prawa (art. 2 Konstytucji).

Ponadto Sąd Rejonowy w rozważaniach zawartych w uzasadnieniu stwierdza, iż nadleśnictwo nie może zostać uznane za "inny organ państwowy" w rozumieniu art. 45 kpk, w związku z powyższym nie może

występować w postępowaniu karnym w charakterze oskarżyciela na podstawie tego przepisu.

1. Rozważając wątpliwości przedstawione przez Sąd Rejonowy w Mielcu do rozpoznania Trybunałowi Konstytucyjnemu nieodparcie nasuwa się wniosek, iż błędne założenia, które legły u podstaw rozważań Sądu na temat charakteru normy zawartej w ustawie o lasach jak również art. 471 kpk doprowadziły w sumie ten organ do fałszywych wniosków.

Trudno bowiem uznać za trafny pogląd Sądu Rejonowego o sprzeczności między art. 47 ust. 2 pkt 7 ustawy o lasach, a przepisem art. 471 kpk.

Zgodnie z przepisem art. 45 kpk z jednej strony oskarżycielem publicznym przed wszystkimi sądami jest prokurator, ale jednocześnie § 2 powołanego artykułu wskazuje, iż inny organ państwowy może być oskarżycielem publicznym na podstawie szczególnych przepisów ustawy, które jednocześnie winny określać zakres jego działania.

Tym samym przepisy kpk przewidują możliwość występowania w charakterze oskarżyciela innych organów państwa, wymagając jednocześnie aby upoważnienie do takiego działania wyływało z przepisów ustawy określających zakres działania takiego organu.

Ustawa o lasach w sposób autonomiczny do kodeksu postępowania karnego nadała służbom leśnym uprawnienia do występowania i popierania przed Sądem I instancji aktów oskarżenia w sprawach, w których przedmiotem przestępstwa jest drewno pochodzące z lasów stanowiących własność Skarbu państwa.

Okoliczność, iż ani kodeks postępowania karnego, ani przepisy powołanego rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości nie wymieniają służb leśnych wśród podmiotów uprawnionych do występowania w procesie karnym w charakterze oskarżyciela nie oznacza, iż między wspomnianymi przepisami zachodzi sprzeczność prowadząca w sumie do naruszenia normy art. 2 Konstytucji. Między wspomnianymi przepisami kpk, i ustawy o lasach nie zachodzi relacja *lex posterior derogat legi priori*, jak w uzasadnieniu podnosi Sąd Rejonowy. Normy te pozostają w stosunku wzajemnego uzupełniania się. Właśnie ze względu na okoliczność, iż uprawnienie do wnoszenia i popierania aktu oskarżenia przez służby leśne w postępowaniu karnym uregulowana została w odrębnej ustawie, podmiot ten nie został wymieniony w przepisach rozporządzenia wydanego na mocy art. 471 kpk.

Katalog organów występujących w postępowaniu uproszczonym jest szerszy niż w postępowaniu zwyczajnym właśnie o kategorię podmiotów wymienionych w przepisach rozporządzenia. Podmioty w nim wymienione mogą bowiem występować przed sądem jedynie w postępowaniu uproszczonym.

Reasumując stwierdzić należy, iż oskarżycielem w postępowaniu karnym może być prokurator (zawsze), podmioty, które posiadają tego rodzaju uprawnienia na podstawie ustawy (kompetencja ograniczona do określonego rodzaju spraw) oraz podmioty, które w tym charakterze mogą występować w postępowaniu uproszczonym (wymienione w rozporządzeniu Ministra Sprawiedliwości).

Z powyższych względów norma z art. 47 ust. 2 pkt. 7 ustawy o lasach pozostaje w ścisłym związku z normą z art. 45 kpk oraz koegzystuje z przepisami rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości wydanego na podstawie art. 471 kpk.

Wątpliwości zgłoszone przez Sąd Rejonowy są - jak się wydaje - nieuzasadnione, gdyż w żadnym przypadku w nie może zachodzić sprzeczność między przepisami dwóch ustaw.

Ponadto pamiętać należy, iż przepis art. 471 Kpk zawiera jedynie upoważnienie, delegację ustawową do określenia podmiotów które mogą prowadzić dochodzenie oraz wnosić i popierać akt oskarżenia w postępowaniu uproszczonym. Ewentualnie więc wnioskodawca mógł podnosić sprzeczność między przepisami ustawy a rozporządzeniem Ministra Sprawiedliwości wydanym na podstawie art. 471 Kpk. Wniosek taki byłby zasadny, gdyby nie norma art. 45 § 2 kpk, która przewiduje możliwość występowania w charakterze oskarżyciela innych podmiotów, które uprawnienie to uzyskały na mocy przepisów ustawy. Z Taką sytuacją mamy do czynienia właśnie w przypadku aktu oskarżenia wnoszonego przez służby leśne w sprawach karnych o przestępstwa polegające na kradzieży drewna z lasu stanowiącego własność Skarbu Państwa.

2. Przepis art. 45 kpk odwołuje się do ustaw szczególnych, posługując się jednocześnie określeniem, iż oskarżycielem mogą być "inne organy państwowe".

W tym miejscu podzielić należy pogląd Sądu Rejonowego, iż ograniczeniu w stosunku do poprzednio obowiązującego w tym zakresie przepisu art. 35 Kpk zawężony został krąg podmiotów, które mogą występować w roli oskarżyciela publicznego - do tych które są organami państwowymi. W ocenie Sądu Rejonowego nadleśnictwo nie posiada przymiotu organu państwowego, siłą rzeczy nie może korzystać z uprawnień art. 45 § 2 kpk.

W ocenie autora niniejszej opinii Sąd Rejonowy niesłusznie odmawia przymiotu organu państwowego nadleśnictwu występującemu w przedmiotowym postępowaniu w charakterze oskarżyciela. Inna sprawa, iż w uzasadnieniu Sąd nie wyjaśnia powodów dla których nadleśnictwo nie może zostać uznane za organ państwowy. Odpowiedzi na rozstrzygnięcie powyższej kwestii należy szukać oczywiście w przepisach ustawy o lasach, które określają status tego podmiotu, a z drugiej strony odniesienie ich do cech, które winien spełniać podmiot, aby mógł zostać uznany za organ państwowy.

W powyższej kwestii stwierdzić należy, iż:

- 1) lasami stanowiącymi własność Skarbu Państwa zarządza Państwowe Gospodarstwo Leśne Lasy Państwowe (art. 4 ust. 1 ustawy o lasach),
- 2) w ramach zarządu Lasy Państwowe prowadzą gospodarkę leśną, gospodarują gruntami i innymi nieruchomościami oraz ruchomościami związanymi z gospodarką leśną, a także prowadzą ewidencję i ustalają wartość majątku Skarbu Państwa (art. 4 ust. 3 ustawy),
- 2) nadzór nad gospodarką leśną w lasach stanowiących własność Skarbu Państwa sprawuje Minister Ochrony środowiska, Zasobów Naturalnych i Leśnictwa (art. 5 ust. 1 ustawy),
- 3) Lasy Państwowe są państwową jednostką organizacyjną nie posiadającą osobowości prawnej, reprezentującą Skarb Państwa w zakresie zarządzanego mienia (art. 31 ust. 1 ustawy),
- 4) nadleśnictwo jest wyodrębnioną jednostką organizacyjną Lasów Państwowych (art. 32 ust. 2 pkt. 3 ustawy),
- 5) nadleśniczy kieruje nadleśnictwem jako podstawową jednostką organizacyjną Lasów Państwowych, posiadając szereg, przyznanych ustawą, samodzielnych kompetencji (art. 35 ustawy).

Powyższy przegląd przepisów ustawy o lasach wskazuje, iż nadleśniczy pozostaje w sferze organów administracji rządowej w związku z przysługującymi mu kompetencjami, jak również w związku z faktem iż nadleśnictwo jako jednostka organizacyjna Lasów Państwowych pozostaje w sferze organów podporządkowanych naczelnemu organowi państwa - Ministrowi Ochrony Środowiska, Zasobów Naturalnych i Leśnictwa.

Z powyższych względów uznać należy, iż nadleśnictwo jest organem państwowym w rozumieniu przepisu art. 45 Kpk.

Reasumując powyższe rozważania stwierdzić należy, iż upoważnienie do występowania w charakterze oskarżyciela w postępowaniu karnym zgodnie z treścią art. 45 oraz 471 Kpk może mieć swoje źródło nie tylko w przepisach Kodeksu postępowania karnego, jak również wydanego na podstawie delegacji ustawowej rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości, ale również innych ustaw, które tego rodzaju kompetencje przyznają innym organom państwowym.

W związku z powyższym stwierdzić również należy, iż podniesione w postanowieniu Sądu Rejonowego w Mielcu zarzuty co do naruszenia art. 2 Konstytucji są nietrafne.

Opracował: Dariusz Chrzanowski